

Remissvar SOU 2026:20 Belägg för broms?

Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser

Förslag till svar

Sammanfattning

Arjeplogs Kommun avstryker förslagen om skattebroms och skattesänkarpremie. Kommunen tillstyrker förslagen i utredningen som handlar om förändringar i statens övriga förhållningssätt gentemot kommunerna i syfte att skapa långsiktighet och förutsägbarhet för kommunsektorn.

Sammantaget innebär förslagen i utredningen inte bara en inskränkning i det kommunala självbestämmandet, de förslag som redovisas är dessutom på gränsen till att vara insinuanta med föreställningen att kommunerna själva inte klarar av att varken sänka skattesatserna eller driva på effektivisering av sina verksamheter samt att resultaten av effektivisering riskerar att användas till annat – som om det i sådana fall inte ligger inom den kommunala beslutskompetensen. En inskränkning i rätten att fritt bestämma nivån på skattesatsen förutsätter proportionalitet mellan begränsningen och syftet med just en skattebroms som det valda verktyget. Så är inte fallet med detta förslag.

Även om delar av kostnaderna för våra strukturella förhållanden tas omhand av dagens utjämningsystem så gäller det idag inte allt. Ska vi nå dit krävs att de föreslagna beräkningsförändringarna från utredningen om ”Nätt och Jämnt” beslutas och verkställs. Vi vill därför vara tydliga med att ett högt skattetryck inte primärt är ett uttryck för låg effektivitet utan för strukturella förhållanden som kommunen inte kan påverka. Ytstora kommuner med en liten befolkning har – åtminstone teoretiskt - annars två val när det gäller att driva välfärdsverksamhet – antingen centralisera skolor och äldreboenden eller bedriva verksamheten där människorna bor, men då i mindre enheter. Det valet måste till syvende og sidst vara kommunens att göra. Anser kommuninnevånarna att man hellre bär ett större skatteuttag än att leva med all verksamhet centraliserad så är det deras val och ska inte bestraffas av en stat som ska tvinga fram stordriftsfördelar över innevånarnas huvuden.

Delar av utredningen berör statens eget förhållningssätt gentemot kommunerna. Detta stödjer vi. Diskussionen/förslagen kring oklara förväntningar mellan stat och kommun, om (riktade) statsbidrag och dessas långsiktiga och fulla finansiering, om hur kommunerna får ta över statliga ansvar pga att staten minskar sin närvaro och om behov av stabiliseringsåtgärder vid osäkerhet pga till exempel makroekonomiska kriser är både viktiga och konstruktiva och som förtjänar att tas vidare till utredning/beslut.

Utredningen utgår från att höga kommunalskatter är ett resultat av bristande effektivitet

Utredningen utgår i hög grad från att höga kommunalskattesatser är ett uttryck för bristande effektivitet. För små glesbygdskommuner med åldrande befolkning, vikande skatteunderlag och stora geografiska avstånd är höga skattesatser i stället ofta en konsekvens av strukturella förutsättningar som kommunen inte råder över.

Utredningen sammanblandar strukturella kostnadsskillnader med ineffektivitet. För kommuner med mycket små befolkningsunderlag finns begränsade stordriftsfördelar och effektiviseringspotentialen är därför väsentligt mindre än i större kommuner. Utredningens resonemang om effektivisering riskerar därför att bli storstadsnormativt.

Utredningen bygger på antagandet att kommuner med höga skattesatser kan stimuleras till effektivisering genom ekonomiska incitament och ekonomiska sanktioner. För Arjeplog är utmaningen både av demografisk karaktär samtidigt som många av våra kostnader är geografiskt bundna och/eller svåra att minska trots minskande befolkning. Till exempel:

- En liten och minskande befolkning gör att kostnader måste bäras av färre skattebetalare
- En äldre befolkning med större vård- och omsorgsbehov samt en äldreomsorg som bedrivs över stora avstånd
- Långa avstånd som i sig innebär en utmaning för den service vi ska ge men dessutom orsakar onormala kostnader för skolskjutsar, räddningstjänst och teknisk infrastruktur
- kompetensförsörjningen blir dyrare då verksamheter måste upprätthållas trots få invånare

Utredningen tar helt enkelt inte tillräcklig hänsyn till att vissa kostnader är svåra att effektivisera bort utan att servicen försämras.

En skattebroms riskerar att förstärka redan existerande skillnader mellan kommuner

Kommuner med hög utbildningsnivå, växande arbetsmarknad, stark skattekraft och yngre befolkning har större strukturella förutsättningar att hålla låg skatt medan kommuner som Arjeplog har större välfärdsbehov, högre kostnader per invånare och ett delvis svagare skatteunderlag och därför riskerar att behöva höja skatten och med förslaget därmed drabbas av avgifter/sanktioner. *I och med att utjämningsystemet inte omhändertar alla strukturella kostnadsskillnader skapas i praktiken ett system där ekonomiskt starka kommuner premieras medan ekonomiskt pressade kommuner bestraffas.*

Förslagen riskerar därför att förstärka skillnaderna mellan kommuner genom att ekonomiskt gynna kommuner med stark skattekraft samtidigt som kommuner med större välfärdsbehov och svagare demografisk utveckling får försämrade möjligheter att finansiera lagstadgad verksamhet.

Bristen på likvärdiga förutsättningar tas omhand i skatteutjämningsystemet

För Arjeplogs Kommun är det inte bara frågan om det kommunala självstyret som är problematiskt i utredningen. Det finns flera delar i utredningens logik som riskerar att slå strukturellt hårdare mot små glesbygdskommuner med svag skattekraft, åldrande befolkning och höga välfärdskostnader.

Kommunen ser också en principiell konflikt mellan utredningens skattebroms och det kommunalekonomiska utjämningsystemets grundläggande syfte, nämligen att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner med olika skattekraft och strukturella förutsättningar.

Om regeringen är rädda för kommunala skattehöjningar i små glesbygdskommuner så är det bättre att:

- i stället stötta frivilliga kommunsamarbeten i syfte att klara kompetensförsörjningsutmaningen då vissa tjänster är svårrekryterade samt att det följer av sakens natur i en liten kommun att våra anställda måste hantera breda spektra av arbetsuppgifter då varje uppgift i många fall blir för liten för att täcka en heltidstjänst. Med breda – och enklare - samarbeten mellan kommuner uppnår man många av de administrativa fördelarna med kommunsammanslagningar samtidigt som man kan höja den gemensamma färdigheten.
- låta förslagen kring uppdateringar av skatteutjämningsystemet från utredningen ”Nätt och Jämnt” komma på plats

